

2019 ARK ADVIES

PROVINCIAAL ADVISEUR RUIMTELIJKE KWALITEIT
UTRECHT

PAUL RONCKEN

d.d. 3 april 2019

Geachte formateur voor Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht,
afschrift aan PS

Hierbij een ongevraagd advies. Als de onafhankelijk adviseur ruimtelijke kwaliteit (ARK) aangesteld door GS en nu ruim drie jaar werkzaam, signaleer ik drie onderwerpen die extra aandacht verdienen in een nieuw coalitie-akkoord. Ze worden enkel kort aangestipt en kunnen in een gesprek worden toegelicht.

Transitie vanuit Matchmaking

Veel transitieopgaven zijn klimaat gerelateerd en worden uitgedrukt in getallen of technische onderbouwing. De ruimtelijke kwaliteit ervan en de effecten op een veranderend (stads)landschap zijn tot nu toe ondergeschikt gebleven en problematisch. De rol van de provincie is terughoudend en biedt slechts houvast door verwijzing naar een inspirerende maar geenszins bepalende 'Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen'.

Er is een meer proactief instrumentarium nodig om ruimtelijke opgaven een maatschappelijke en landschappelijke meerwaarde te geven en samen met lokale kennis en kunde aan te pakken. Matchmaking is een instrument dat is ontwikkeld binnen het advies 'de Utrechtse Ringparken'. Hierbij neemt de overheid het initiatief om een brede maatschappelijke vraag op te stellen en passende marktpartijen, opleidingen en organisaties te benaderen om tot een 'living lab' te komen. Het doel is om voorbeeldwerking en gedeeld eigenaarschap te cultiveren. Dit is een relevant en actueel instrumentarium dat invulling geeft aan het proactief opzoeken van participatie. Het vraagt om nieuw ambtelijke eigenschappen die passen bij de nieuwe Omgevingswet. Er is een revolverend fonds voor nodig en een jaarlijks samenkomen (vgl. *Dutch Design Week*); het is inzetbaar voor thema's als duurzame energie, aanpak bodemdaling, smart mobility, circulaire economie, vrijkomende agrarische bebouwing en biodiverse vormen van landbouw.

Een groen maatpak van MIRT naar NOVI

Het MIRT onderzoek U-Ned is in volle gang en een belangrijke constatering zorgt al direct voor een dilemma. De huidige insteek van MIRT is ondanks de 'R' van Ruimte in de naamgeving, toch nog bijzonder sectoraal. De opgave om mobiliteit vanuit een landelijk functioneren te bekijken (*draaischijf*) is voor het Rijk een reden om bij te dragen, maar in de Utrechtse regio's leven meer integrale ambities.

Het versterken van de kwaliteit en biodiversiteit van natuur en landschap is een grote zorg én kernkwaliteit, zo blijkt telkenmale uit breed opgezette enquêtes. Het balanceren van groei en groen is een belofte en taakstelling die in de bredere (NOVI) omgevingsagenda's wel een plaats gaan krijgen. Het is raadzaam om als GS zeer intensief en creatief na te gaan wat de omvorming van MIRT naar NOVI vraagt aan contacten met het Rijk en consistent verhaal naar Den Haag. Werk toe naar een groen maatpak voor integrale groei in de Utrechtse regio's; inclusief het Nationaal Park Utrechts Heuvelrug, Ringpark en de NHW. In concurrentie met de andere metropoolregio's zal Utrecht niet snel de grootste troef hebben op gebied van een technisch infrastructuur project, maar wel een innovatief integraal programma door een verbinding van bouwopgaven met natuur en landschap.

Omgevingswaarden en andere geniale vondsten uit de Omgevingswet

Vrijwel alle ruimtelijke opgaven zullen op korte termijn onder invloed van participatie een meervoudige doelstelling meekrijgen. Binnen de nieuwe Omgevingswet zal naast 'integraliteit' en 'kwaliteit' ook meer nadruk liggen op zogenaamde 'omgevingswaarden' en 'gebruiksruimte'. Het Rijk zal op wettelijke waarden inzetten en meer specifieke invullingen verwachten van de decentrale overheden.

De toegevoegde waarde van de provincie, in lijn met bouwaanvragen bij gemeenten, ligt in het vooraf omschrijven van meervoudige waardevermeerdering. Hierdoor kunnen initiatiefnemers bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving en weten ze waar ze aan toe zijn.

Bijvoorbeeld, wat betekent natuur inclusief voor bouwopgaven? Wat is gezondheid in termen van biodiversiteit? Omgevingswaarden en het vaststellen van gebruiksruimten maken beleidsdoelen transparant, concreet en meetbaar. Het monitoren van waarden is een voorwaarde voor het werken met deze waarden, dus een aandachtspunt. Net zo'n aandachtspunt als het goed inhoudelijk begeleiden van ontwerptrajecten waarmee waarden vorm krijgen in ruimtelijke uitwerkingen. Naast klassieke milieunormen voor bodem, water en atmosfeer is er een scala aan regionale en lokale waarden mogelijk. Neem de gelegenheid om meervoudig kwalitatieve doelen te beschrijven in omgevingswaarden voor gezondheid, biodiversiteit, lokale identiteit, circulariteit, klimaatbestendigheid, sociale doelen en duurzaamheid. Werk daarbij samen met kennisinstituten en ontwerpexpertise. Het zal in de publieke en politieke opinie concreet maken wat nu vaak nog wollig is.

Veel succes met de formatiegesprekken,

Dr. ir. Paul Roncken

